

Sygn. akt **III AUa 1787/14**

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 czerwca 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Marta Sawińska

Sędziowie: SSA Wiesława Stachowiak (spr)

del. SSO Katarzyna Schönhof-Wilkans

Protokolant: st.sekr.sąd. Emilia Wielgus

po rozpoznaniu w dniu 18 czerwca 2015 r. w Poznaniu

sprawy **K. D.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P.**

o świadczenie przedemerytalne

na skutek apelacji K. D.

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 18 czerwca 2014 r. sygn. akt VIII U 1226/14

oddala apelację.

del. SSO Katarzyna Schönhof-Wilkans	SSA Marta Sawińska	SSA Wiesława Stachowiak
-------------------------------------	--------------------	-------------------------

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P. decyzją z 22 listopada 2013 roku, znak (...) - (...), na podstawie art. 2 ust. 1 pkt 3, ust. 3-5 ustawy z 30 kwietnia 2004 roku o świadczeniach przedemerytalnych odmówił K. D. prawa do świadczenia przedemerytalnego.

Organ rentowy uzasadniając decyzję wskazał, że ubezpieczony do 12 października 2012 roku nie ukończył (...) lata i jako przedsiębiorca nie ogłosił upadłości.

K. D. złożył odwołanie od decyzji, wnosząc o jej uchylenie w całości i przyznanie mu prawa do świadczenia emerytalnego.

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu wyrokiem z 18 czerwca 2014 roku w sprawie VIII U. 1226/14 oddalił odwołanie.

Sąd I instancji ustalił następujący stan faktyczny:

K. D. (...) roku ukończył (...) lat.

Na podstawie złożonych dokumentów Zakład ustalił, że łączny staż ubezpieczeniowy odwołującego wyniósł 39 lat, 8 miesięcy i 29 dni, w tym 39 lat, 3 miesiące i 27 dni okresów składkowych oraz 5 miesięcy i 2 dni okresów nieskładkowych.

Odwołujący w okresie od 8 czerwca 2009 roku do 12 października 2012 roku prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą, a w jej ramach zajmował się czyszczeniem i konserwacją urządzeń do nalewania piwa bezpośrednio u kontrahenta. Obszar wykonywanej działalności obejmował południowo-wschodnią W..

Za wykonanie usługi odwołujący otrzymywał początkowo wynagrodzenie w wysokości 45 zł. netto, ale od 2012 roku wysokość wynagrodzenia została obniżona do kwoty 30 zł. netto. Obniżenie stawki spowodowało spadek opłacalności wykonywanej działalności.

Pomimo podjętych prób pozyskania nowych klientów oraz zwiększenia ilości zamówień, nie przyniosło to oczekiwanej poprawy sytuacji finansowej firmy.

Ostatecznie 15 października 2012 roku działalność została wykreślona z ewidencji działalności gospodarczej. Natomiast 16 października 2012 roku odwołujący dokonał wyrejestrowania płatnika składek od 13 października 2012 roku.

Ponadto odwołujący uregulował zadłużenie w wysokości 14.600 zł., które powstało w okresie prowadzenia w/w działalności.

22 października 2012 roku K. D. zarejestrował się w Powiatowym Urzędzie Pracy w P.. Od 30 października 2013 roku nabył prawo do zasiłku dla bezrobotnych, który pobierał od 19 czerwca 2013 roku. Ponadto od 20 czerwca 2013 roku do 31 października 2013 roku odbył staż w Urzędzie Skarbowym P.. W okresie pozostawania w ewidencji bezrobotnych odwołujący nie odmówił bez uzasadnionej przyczyny przyjęcia propozycji odpowiedniego zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej.

21 października 2013 roku K. D. złożył wniosek o przyznanie prawa do świadczenia przedemerytalnego. W toku postępowania wyjaśniającego przedłożył m.in. pismo z 18 listopada 2013 roku, w którym wskazał, iż powodem wykreślenia działalności był brak dochodów na jej prowadzenie oraz środków na inwestowanie w nowe urządzenia niezbędne do dalszej realizacji. Brak środków pieniężnych uniemożliwił mu również przeprowadzenie postępowania upadłościowego.

Decyzją z 22 listopada 2013 roku organ rentowy odmówił K. D. prawa do świadczenia przedemerytalnego z uwagi na fakt, iż nie wykazano przesłanki ogłoszenia upadłości prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej, a nadto do dnia wykreślenia z ewidencji płatników składek nie ukończył wymaganego wieku (...)lat.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie K. D. nie zasługiwało na uwzględnienie i powołał treść art. 2 ust. 1 pkt 3 oraz ust. 3 ustawy z 30 kwietnia 2004 roku o świadczeniach przedemerytalnych.

Zebrany w sprawie materiał dowodowy pozwolił ustalić, iż K. D. w okresie o 8 czerwca 2009 roku do 12 października 2012 roku prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą, która z dniem 15 października 2012 roku została wykreślona z ewidencji.

W okresie od 22 października 2012 roku K. D. był zarejestrowany jako osoba bezrobotna z prawem do zasiłku. Do 24 maja 2013 roku nie odmówił bez uzasadnionej przyczyny przyjęcia propozycji odpowiedniego zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej lub zatrudnienia w ramach prac interwencyjnych oraz robót publicznych.

K. D. udowodnił 39 lat, 8 miesięcy i 29 dni okresów składkowych i nieskładkowych.

Przedmiot sporu koncentrował się wokół kwestii, czy odwołujący spełnił przesłankę ogłoszenia upadłości pozarolniczej działalności gospodarczej oraz do dnia ogłoszenia tej upadłości ukończył co najmniej (...) lat. Pozostałe okoliczności uprawniające do świadczenia przedemerytalnego nie były kwestionowane przez organ rentowy.

W dalszej kolejności Sąd Okręgowy wskazał, że przesłanką wspólną dotyczącą przyznania prawa do świadczenia przedemerytalnego jest definitywna utrata możliwości uzyskiwania dochodu z przyczyn niezależnych od zainteresowanych. W stosunku do osób prowadzących działalność gospodarczą warunkiem ubiegania się o świadczenie przedemerytalne jest ogłoszenie upadłości. Ma ona zastosowanie do osób będących przedsiębiorcami, czyli - osób fizycznych, prawnych, jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, które we własnym imieniu prowadzą działalność gospodarczą lub zawodową. Takie stanowisko zajął Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 20 listopada 2006 roku w sprawie SK 66/2006. Stwierdził, że art. 2 ust. 1 pkt 3 ustawy o świadczeniach emerytalnych ma zastosowanie do osób, które nie są pracownikami, lecz - prowadząc działalność gospodarczą lub zawodową - same decydują o swojej pracy. Ich decyzja o prowadzeniu działalności lub jej zaniechaniu jest jednocześnie decyzją o podjęciu lub zaprzestaniu pracy. W wypadku tych osób warunkiem ubiegania się o świadczenie przedemerytalne jest ogłoszenie upadłości. Trybunał dodał, że ustawodawca musi wymagać dowodów na to, że zainteresowany nie ma pracy ze względu na okoliczności od niego niezależne. Innymi słowy: "zwalnianie się" nie z powodu braku chęci do dalszej pracy czy kalkulacji, z której wynika, że pobieranie świadczenia przedemerytalnego będzie korzystniejsze niż korzyści z prowadzonej działalności, lecz ze względu na drastyczną sytuację prowadzonego przez siebie przedsiębiorstwa. Ustawodawca uznał, że właściwym dowodem takiej sytuacji jest ogłoszenie upadłości. Jest to obiektywne kryterium oceny sytuacji ekonomicznej w odniesieniu do przedsiębiorcy. Pozwala ono w sposób jednoznaczny ustalić, kiedy osoba prowadząca pozarolniczą działalność pozostaje bez pracy nie z własnej woli.

"Nierentowność prowadzonej działalności", czy "rzeczywista upadłość działalności" - nie są pojęciami tożsamymi z pojęciem "upadłości" w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 3 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych. Warunki przyznawania świadczeń muszą być bowiem maksymalnie zobiektywizowane. Natomiast kryterium rzeczywistej upadłości działalności gospodarczej nie jest kryterium dostatecznie zobiektywizowanym i wymiernym. Nie jest dowodem niemożności prowadzenia działalności.

Sąd I instancji uznał także, że eksponowane przez odwołującego ryzyko oraz konieczność poniesienia kosztów ewentualnego postępowania upadłościowego są związane z charakterem tego rodzaju aktywności zawodowej i osoba, podejmująca działalność gospodarczą winna się liczyć z tym, że jej sytuacja w tym względzie najczęściej jest odmienna od sytuacji osoby posiadającej status pracownika i nie tylko w odniesieniu do przesłanek warunkujących nabycie świadczenia przedemerytalnego.

W ocenie Sądu Okręgowego, odwołujący nie spełnił wymogu z art. 2 ust. 1 pkt 3 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych do uzyskania prawa do świadczenia przedemerytalnego, gdyż nie wykazał przesłanki ogłoszenia upadłości prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej.

Odwołujący zaskarżył wyrok w całości składając apelacje i zarzucając:

- sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału,
- przyjęcie jako wyłącznej podstawy orzekania braku spełnienia przez skarżącego przesłanki ogłoszenia upadłości pozarolniczej działalności gospodarczej, tj. wymogu określonego w art. 2 ust. 1 pkt 3 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych.

Odwołujący wniósł o zmianę wyroku w całości, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, a także zasądzenie kosztów zastępstwa adwokackiego w instancji odwoławczej według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja okazała się bezzasadna.

W pierwszej kolejności Sąd Apelacyjny za konieczne uznał odnieść się do zarzutu niewłaściwie w ocenie skarżącego ustalonego przez Sąd I instancji stanu faktycznego.

Odwołujący nie uzasadnił, które z elementów stanu faktycznego nie znajdują oparcia w zgromadzonym materiale dowodowym lub jakich okoliczności bezzasadnie Sąd Okręgowy nie uwzględnił w podstawach faktycznych rozstrzygnięcia.

Sąd II instancji zauważa, że apelujący pomija, iż Sąd Okręgowy w całości jako wiarygodne uznał zeznania odwołującego. Między innymi na ich podstawie Sąd I instancji przyjął, że działalność gospodarcza prowadzona przez odwołującego od 2012 roku przestała być opłacalna. Odwołujący podejmował próby poprawy sytuacji finansowej swojej firmy. Okazały się one bezskuteczne wobec czego zaprzestał prowadzenia działalności.

W związku z powyższym, zbędnym było powoływanie przez odwołującego w apelacji szczegółowych informacji obrazujących przychody z tytułu prowadzenia działalności w 2012 roku.

Stan faktyczny został przez Sąd Okręgowy ustalony prawidłowo, z uwzględnieniem okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia. W istocie podstawa faktyczna wyroku nie jest przedmiotem sporu na etapie postępowania odwoławczego. Apelujący podniósł, że prowadzona przez niego działalność gospodarcza w rzeczywistości upadła, a potwierdzenie tego faktu w sądowym postępowaniu upadłościowym byłoby zbędnym formalizmem, na opłacenie którego nie posiadał zresztą środków.

Apelujący wprost sformułował zarzut przyjęcia przez Sąd I instancji jako wyłącznej podstawy orzekania, braku spełnienia przez skarżącego przesłanki ogłoszenia upadłości pozarolniczej działalności gospodarczej, tj. wymogu określonego w art. 2 ust. 1 pkt 3 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych.

Sąd I instancji postąpił prawidłowo.

Ustawa z 30 kwietnia 2004 roku o świadczeniach przedemerytalnych w art. 2 ust. 1 pkt 3 stanowi, że prawo do świadczenia przedemerytalnego przysługuje osobie, która do dnia ogłoszenia upadłości prowadziła nieprzerwanie i przez okres nie krótszy niż 24 miesiące pozarolniczą działalność, w rozumieniu przepisów ustawy z 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, zwanej dalej "ustawą o systemie ubezpieczeń społecznych", i za ten okres opłaciła składki na ubezpieczenia społeczne oraz do dnia ogłoszenia upadłości ukończyła co najmniej 56 lat - kobieta i 61 lat - mężczyzna i posiada okres uprawniający do emerytury, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn.

Kolejne przesłanki warunkujące prawo do świadczenia przedemerytalnego uregulowano w art. 2 ust. 3 ustawy. Świadczenie przedemerytalne przysługuje osobie określonej w ust. 1 po upływie co najmniej 180 dni pobierania zasiłku dla bezrobotnych, o którym mowa w ustawie o promocji zatrudnienia, jeżeli osoba ta spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) nadal jest zarejestrowana jako bezrobotna;
- 2) w okresie pobierania zasiłku dla bezrobotnych nie odmówiła bez uzasadnionej przyczyny przyjęcia propozycji odpowiedniego zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, w rozumieniu ustawy o promocji zatrudnienia, albo zatrudnienia w ramach prac interwencyjnych lub robót publicznych;
- 3) złoży wniosek o przyznanie świadczenia przedemerytalnego w terminie nieprzekraczającym 30 dni od dnia wydania przez powiatowy urząd pracy dokumentu poświadczającego 180-dniowy okres pobierania zasiłku dla bezrobotnych.

Ubezpieczony może nabyć prawo tylko w przypadku łącznego spełnienia wszystkich wymienionych przesłanek.

Podkreślić należało, że Sąd I instancji wyczerpująco umotywował swoje stanowisko, wskazując, z jakich przyczyn na gruncie cytowanych przepisów ubiegający się o świadczenie przedemerytalne musi wykazać, że upadłość prowadzonej przez niego działalności gospodarczej została ogłoszona w postępowaniu sądowym w trybie przepisów ustawy z 28 lutego 2003 roku prawo upadłościowe i naprawcze.

Odwołujący w apelacji nie podjął rzeczowej polemiki ze stanowiskiem Sądu Okręgowego, poprzestając na kwestionowaniu rozstrzygnięcia. Skarżący wybiórczo potraktował wywód Trybunału Konstytucyjnego do wyroku z 20 listopada 2006 roku w sprawie SK. 66/06. Zdaniem powoda, Trybunał uzasadniając wyrok wskazał, że warunkiem ubiegania się o świadczenie przedemerytalne jest wykazanie przez zainteresowanego, że nie ma on pracy ze względu na okoliczności od niego niezależne. Apelujący stanął na stanowisku, że zostało to w procesie wykazane.

Wobec powyższego, Sąd Apelacyjny za zasadne uznał przywołać fragmenty uzasadnienia wyroku TTK w sprawie 66/06 w szerszym zakresie.

Trybunał Konstytucyjny powołując przykłady własnego orzecznictwa i stanowiska doktryny, wskazał, że swoboda ustawodawcy w kształtowaniu form i zakresu zabezpieczenia społecznego jest duża. Niewątpliwie w jej ramach ustawodawca może kształtować warunki wypłacania świadczeń przedemerytalnych, zwłaszcza określać znaczenie wymaganej w art. 67 ust. 2 Konstytucji przesłanki "pozostawania bez pracy nie z własnej woli". Skonkretyzowanie tej przesłanki znajduje się w art. 2 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych. Określenie, kiedy omawiana przesłanka jest spełniona w wypadku osób prowadzących działalność gospodarczą, które same dla siebie są pracodawcami, jest szczególnie trudne. Warunki przyznania świadczeń muszą być maksymalnie zobiektywizowane. Sam fakt zakończenia działalności gospodarczej oczywiście nie może być traktowany jako spełnienie warunku "pozostawania bez pracy nie z własnej woli". Kryterium nierentowności przedsiębiorstwa nie jest dostatecznie wymierne. Najogólniej ujmując, rentowność oznacza osiąganie przychodów z działalności gospodarczej przewyższających koszty jej prowadzenia (por. Mały Słownik Języka Polskiego, Warszawa 1993, s. 780). Trybunał zaznaczył, że w powyższym znaczeniu jest to pojęcie używane potocznie. Jest jednak oczywiste, że ustawa nie mogłaby uzależniać uprawnień do świadczeń przedemerytalnych od potocznego całkowicie niewymiernego kryterium.

Bliższego określenia rentowności nie należy jednak szukać w tekstach prawnych, gdyż rentowność, inaczej opłacalność czy dochodowość, nie jest pojęciem prawnym lecz ekonomicznym. Rentowność to osiąganie dodatniego wyniku finansowego; jej odwrotnością jest deficytowość, powstająca w wypadku straty, czyli ujemnego wyniku finansowego przedsiębiorstwa. Wyróżnia się rentowność brutto i netto w zależności od tego, czy przy jej obliczaniu bierze się pod uwagę zysk bilansowy przed lub po opodatkowaniu. Wprawdzie niektóre akty prawne (np. art. 153 ustawy z 22 maja 2003 roku o działalności ubezpieczeniowej; Dz. U. Nr 124, poz. 1151 ze zm.) posługują się pojęciem rentowności, jednak nie ma jego prawnej definicji; ustawa posługuje się ogólnym wskazaniem stopnia rentowności (np. osiągnięcie największego stopnia rentowności). Uzależnienie prawa do świadczenia przedemerytalnego od rentowności wymagałoby odwołania się w ustawie do ściśle oznaczonego pojęcia ekonomicznego, precyzyjnego określenia o jaką rentowność chodzi, wskazania sposobu jej ustalania na potrzeby różnych typów działalności gospodarczej oraz wskazania prognozy deficytowości, decydującego o powstaniu uprawnienia. Wobec faktu, że rentowność przedsiębiorstwa może się zmieniać w czasie, trzeba by też określić wymagany minimalny okres jej trwania a także ustalić, w jakim zakresie należy brać pod uwagę perspektywę poprawy rentowności (np. związaną z sezonowym charakterem działalności). W istocie należałoby zdecydować, w jakich okolicznościach nierentowność danego przedsiębiorstwa staje się definitywna. Wydaje się oczywiste, że ocen w tym zakresie nie mógłby dokonywać organ przyznający świadczenia przedemerytalne, lecz ekonomista dysponujący określonymi uprawnieniami. Realizacja takiego rozwiązania wymagałaby zatem wprowadzenia szerszej regulacji prawnej i powołania wyspecjalizowanego organu zajmującego się oceną rentowności przedsiębiorstw, których właściciele ubiegają się o świadczenie przedemerytalne. Zważywszy na cel, o jaki chodzi, takie rozwiązanie nie byłoby racjonalne, przede wszystkim ze względu na wysokie koszty jego stosowania.

Ustawodawca przyjął rozwiązanie znacznie prostsze, opierające się na istniejących już instytucjach prawnych i procedurach: wprowadził wymaganie ogłoszenia upadłości, zakładając, że w tym wypadku przyczyna zaprzestania działalności gospodarczej i - tym samym - pozostawania bez pracy osoby ubiegającej się o świadczenie przedemerytalne będzie obiektywna, taka sama w wypadku wszystkich prowadzących działalność gospodarczą, a jej wystąpienie zostanie sprawdzone przez sąd rozpatrujący wniosek o ogłoszenie upadłości. Trybunał Konstytucyjny ocenił, że takie ukształtowanie przesłanki jest uzasadnione, i racjonalne.

Dodać można, że prawodawca w art. 2 ust. 1 pkt 3 nieprzypadkowo posłużył się pojęciem „do dnia ogłoszenia upadłości” a nie np. „do stwierdzenia upadłości”. Przyjęte w ustawie sformułowanie jest w ocenie Sądu Apelacyjnego immanentnie związane z sądowym postępowaniem upadłościowym, uregulowanym ustawą z 28 lutego 2003 roku prawo upadłościowe i naprawcze. Tylko w przypadku sformułowania przez ustawodawcę określenia zbliżonego do powołanego przez Sąd II instancji jako przykład, za jego intencją można by przyjąć, pozostawienie uznaniowości w zakresie stwierdzania upadłości przedsiębiorcy w oderwaniu od sądowego postępowania upadłościowego. To jednak, jak zauważył Trybunał Konstytucyjny, wymagałaby wprowadzenia szerszej regulacji prawnej i powołania wyspecjalizowanego organu zajmującego się oceną rentowności przedsiębiorstw.

Sąd Okręgowy oceniał zaskarżoną decyzję w oparciu o obowiązujące przepisy, które zinterpretował prawidłowo.

Wyrok Sądu I instancji odpowiada prawu i z tego względu Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną.

del. SSO Katarzyna Schönhof- Wilkans	SSA Marta Sawińska	SSA Wiesława Stachowiak
---	--------------------	-------------------------